עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כג טור ש"ע אה"ע סימן קא סעיף ג:

לה ב מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעיף ב:

לו ג מיי' פכ"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן קט סעיף ב:

לז ד מיי' פכ"ב שם הלכה יב סמג שם טוש"ע ח"מ סימן לח סעיף ט:

לח ה מיי' פי"ב שם הל' ט סמג שם טוש"ע ח"מ סימן קט סעיף ב וסימן לח סעיף ט:

הרי היא כבתחלה ואם היה שטר כתובה יוצא מתחת ידיה גובה כתובתה לעולם שלח ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו כששטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת או כשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה והלכה כדברי מי שלח ליה בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה כתובתה לעולם והלכה כדברי חכמים כי אתא רב דימי א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה [א]ורבי אבהו א"ר יוחנן אפילו תוספת אין לה דאמר (א)רבי אייבו אמר רבי ינאי תנאי כתובה ככתובה דמי אתמר נמי א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה (ב)אמר ליה רבי אבא לרב הונא אמר רב הכי ◦אמר ליה אישתיקן קאמרת או אשקיין קאמרת אמר ליה אישתיקן קאמינא: חמתיה דרב חייא אריכא אינתת אחוה הואי ואלמנה בבית אביה הואי וזנה עשרים וחמש שנין בבי נשא לסוף אמרה ליה הב לי מזוני אמר לה לית לך מזוני הב לי כתובה אמר לה לא מזוני אית לך ולא כתובה אית לך תבעתיה לדינא קמיה דרבה בר שילא אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה זניתה עשרים וחמש שנים בבי נשא בחיי דמר דבכתפאי אמטאי לה [ב]אמר ליה טעמא מאי אמור רבנן כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן משום כיסופא הוא דלא תבעה הכא נמי משום כיסופא הוא דלא תבעה זיל הב לה לא אשגח כתב לה אדרכתא אניכסיה אתא לקמיה דרבא א"ל חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך אמרה ליה אי הכי ליזיל להדר לי פירי דמן ההוא יומא עד האידנא אמר לה אחוי לי אדרכתיך חזייה דלא הוה כתוב בה ואישתמודענא דנכסים אלו דמיתנא אינון [ג]אמר לה אדרכתא לאו שפיר כתיבא אמרה ליה תיזיל אדרכתא [ד]אישקול מיומא דשלימי יומא אכרזתא עד השתא אמר לה הני מילי [ה]היכא דלא כתיב טעותא באדרכתא אבל היכא דכתיב טעותא באדרכתא לית לן בה אמרה ליה והא מר הוא דאמר (ג)אחריות טעות סופר הוא אמר לה רבא בהא ליכא למימר טעות סופר הוא דבהא אפי' רבה בר שילא טעי מעיקרא הוא סבור הני והני דידיה מה לי מהני מה לי מהני ולא היא זימנין דאזלה ומשבחה להו ודבעלה מכספי ואמר לה שקיל דידך והב לי דידי ואתי לאפוקי לעז על בי דינא:

הדרן עלך הנושא

שני דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבישלום חנן אומר שני דברים אדמון אומר שבעה [ז]מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע

תשבע

הרי היא כבתחלה. ומונה כ"ה שנים משעת תביעה: **והלכה כדברי מי.** כדברי ר' מאיר או כדברי חכמים: **לא שנו.** דבכ"ה שנים מחלה: **אלא מנה מאתים.** שהם שם כתובה: **אבל תוספת יש לה.** דמתנה היא ולאו כתובה: **תנאי כתובה.** תוספת: **אישתיקן קאמרת או אשקיין קאמרת.** האי דמתמהת ואמרת אמר רב הכי משום דלא סבירא לך הוא ולאשתיקן קאמרת או משום דחביבה עלך ולאשקיין קאמרת דאי אמרה רב משקית לי חמרא דשפיר אמר: **אינתת אחוה הואי.** ומת בלא בנים וירשו רב חייא אחיו: **לא כתובה ולא מזוני.** דאלמנה בבית אביה אינה גובה אלא עד כ"ה שנים כרבנן: **בכתפאי אמטאי לה.** מזונותיה מיום ליום: **הא נמי משום כיסופא.** מחמת הכבוד הזה שעשית לה: **אדרכתא.** פסק דין לגבות נכסיו בכל אשר תמצא: **אמרה ליה.** לרבא: **ליהדר לי פירי.** דארעא דשיעור כתובתאי דאכל מיומא דאיכתיבא לי אדרכתא עלייהו שמאותו היום הם ברשותי דהכי אמר רבה בפ' המפקיד (ב"מ דף לה:) גבי שומת ב"ד לוקח מאימתי אכיל פירי אמר רבה מכי מטי אדרכתא לידיה אביי אמר משנחתמה רבא אמר מכי שלמו יומי אכרזתא: **אישתמודענא.** הכרנו שהנכסים הללו שכתבנו אדרכתא זו עליהם של מת היו שיעבוד כתובה של זו עליהם: **לאו שפיר כתיבא.** שנכתבה על כל שדות של זה ושדות שלו אינן משועבדות לכתובתיך אלא אותן שירש מבעליך: **תיזיל אדרכתא.** דלא שפיר כתיבא: **אשקול.** פירי מיום שמלאתי שדה משדות המת והראתי אדרכתא שבידי לבית דין ושמאוה והכריזו עליה ל' יום כמשפט דאפילו לרבא דמרע כח הלוקח טפי בפרק המפקיד (שם דף לה:) מודה דמכי שלמו יומי אכרזתא אכיל לוקח פירי: **אבל היכא.** דאדרכתא בטעות כתיבא לא זכית בה עד דמטיא ארעא לידך שהרי מכח אדרכתא שמאוה בית דין והכריזו: **והא מר הוא דאמר.** בפרק שנים אוחזין (שם דף טו:): **אחריות טעות סופר הוא.** שטר שאין בו אחריות גובה מנכסים משועבדים שלא הלוה זה מעות אלא באחריות שיעבוד נכסיו והסופר טעה. הכא נמי ב"ד צוו לסופר לכתוב אדרכתא הוגנת והוא טעה דלא כתב אישתמודענא והכל יודעים שלא נכתבה אלא על נכסי המת: **בהא רבה בר שילא.** שצוה לכתוב ליך אדרכתא טעה וסבור שתגבה מנכסים שלו: **דאזלה ומשבחה להו.** לשדה ששמו לה ב"ד: **ודבעלה מכספי.** שלא ישביחם היורש שהוא בטוח שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה טלי שלי המשועבד ליך: **ואתי לאפוקי לעז על בית דין.** שלא עיינו בתקנתא של זו:

הדרן עלך הנושא

שני דייני גזירות. מפרש בגמרא (קה.): **חנן אומר שני דברים.** שלא היו חכמים מודים לו:

תשבע

אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה. תימה א"כ אמאי קאמר רב לעיל לא שנו אלא כשאין שטר כתובה יוצאה מתחת ידה אבל כששטר כתובה יוצאה מתחת ידה גובה כתובתה לעולם ומאי ראיה היא משום שטר כתובה הואיל (ה)ואינה גובה בה לרב: **ה"ג** אתיא לקמיה דרבה. דרבה מיבעי ליה למיהדר פירי מיומא דכתיבא אדרכתא דהכי סבירא ליה לרבה בפ' המפקיד (ב"מ דף לה: ושם) אבל רבא סבירא ליה מכי שלימו יומי אכרזתא מיהו מדקאמרה והא מר הוא דאמר אחריות טעות סופר הוא נראה דגרסינן רבא דרבא הוא דאמר הכי בפ"ק דב"מ (דף טו: ושם) ומצינן למימר דשפיר גריס רבה והאי דקאמרה ליה ליזיל ולהדר פירי מן ההוא יומא דכתיבא אדרכתא עד האידנא היא אמרה כן אבל לרבה לא סבירא ליה הכי ומאי דקאמר לה רבה אחוי לי אדרכתא נראה לי לאו משום דאי הוה שפיר כתיבא אדרכתא דליהדר מיומא דכתיבא אדרכתא אלא משום דאי לא כתיבא אדרכתא שפיר דלא מיחייב לאהדורי פירי אפילו מכי שלמו יומי דאכרזתא כיון דבטעות כתיבא אדרכתא כדמסיק:

הדרן עלך הנושא

שני דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבישלום. הכי גורס ר"ת דהא לר"מ דאמר בפ' חלק (סנהדרין דף קג:) דאבשלום אין לו חלק לעולם הבא היכי מסקינן בשמיה הא אמרינן ביומא בפ' הממונה (דף לח:) ושם רשעים ירקב דלא מסקינן בשמייהו ואבישלום שם אדם כדכתיב (ו)(אביה בן אבישלום) והכי נמי הא דאמר בפ"ק דשבת (דף יב: ושם) שבנא איש ירושלים ◦לא גרסינן שבנא אלא סכנא (א) דשבנא רשע הוה ויש מפרש דתרי שבנא היו דכתיב בישעיה (כ"ב) כה אמר ה' צבאות לך בא אל הסוכן הזה אל שבנא אשר על הבית וכתיב בתריה מה לך פה וגו' הנה ה' מטלטלך וגו' הרי משמע שהיה רשע ואחריו כתוב בסוף (שם לז) ויהי כשמוע המלך חזקיהו ויקרע את בגדיו ויתכס בשק ויבא בית ה' וישלח [את] אליקים אשר על הבית ואת שבנא הסופר ואת זקני העם מתכסים בשקים וגו' הרי משמע דשבנא אחרינא היה ולאו מילתא היא דהוא נמי שבנא הראשון ואין מוקדם ומאוחר דבעל כורחיך ההוא בתרא דהיה במעשה דסנחריב רשע הוה דאמרי' (סנהדרין דף כו.) ששלח לסנחריב שבנא וסיעתו השלימו חזקיה וסיעתו לא השלימו וכשרצה לצאת הוא וסיעתו חוץ לחומה יצא הוא תחלה ובא גבריאל וסגר הדלת והרגו סנחריב ואז נתנבא עליו ישעיה הנה ה' מטלטלך ואף על גב דהכא קרי ליה סופר והתם על הבית מכל מקום אחד הוא. מ"ר:

קשיא

מסורת הש"ס

א) [לעיל נד:], ב) [נדרים עז. ע"ש היטיב בפי' הרא"ש], ג) [ב"מ יז. טו: ב"ב קסט:], ד) לעיל פח., ה) כן הוא בכל הספרים וכ"כ מהרש"א וגירסת מהרש"ל הואיל וגובה בה לרב, ו) [נ"ל גבי אביה (מ"א טו) ושם אמו מעכה בת אבישלום],

גליון הש"ס

גמ' אמר רב הכי. בתשובות הר"י מיגש סי' לא הגירסא א"ל אישתיק א"ל אישתיק קאמרת אי אשקיין קאמרת וע"ש פירושו: **תוס'** ד"ה שני דייני כו' **לא** גרסינן **שבנא.** עיין מגילה דף י ע"ב תוס' ד"ה רבה:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שני. לא גרסינן אלא סכנא. נ"ב לשון תוס' בפ"ק דשבת וסכנא נמי הוי שם אדם כדאמרינן בסוטה אלא כסכנא והלל כו' ועיין בפרק היה נוטל דף כא:

מוסף רש"י

תנאי כתובה. תוספת שהוא מתנה להוסיף לה וכן מזונות וכל הנך דתנן בפרקין **דלעיל** (לעיל נד:). **אחריות טעות סופר.** כשאינו כתוב בשטר, סופר הוא שטעה, אבל זה לא לוה לו מעותיו בלא אחריות נכסים, דלא שדי איניש זוזי **בכדי** (ב"מ יד.) **וכמי שכתב בו אחריות דמי** (רשב"ם ב"ב קסט:).

הדרן עלך הנושא

תוספות רי"ד

שלח ליה ר"נ ב"ח לר"נ ב"י ילמדנו רבינו בששטר כתובה יוצא מת"י מחלוקת או בשאין שטר יוצא מת"י מחלוקת והל' כדברי מי שלח ליה כשאין שטר יוצא מת"י מחלוקת אבל שטר כתובה יוצא מת"י גובה כתובתה לעולם והל' כחכמים: כי אתא ר"ד אר"ש ב"פ אריב"ל משום ב"ק ל"ש אלא מו"מ אבל תוספת י"ל. ור"א אר"י אפילו תוספת א"ל דאר"א אר"י תנאי כ' ככתובה דמי וכך הל' ודוקא תוספת כתובה דדמיא לכתובה היא דשקלי מנכסי בעלה ולא חסרא בהו מידי אבל נדוניתה שהביאה מבית אביה חוב גמור הוא וגובה לעולם: חמתי' דר"ח מדיפתי איתת אחוה הויא זנה כ"ה שנין בבי נשא פי' שמת אחיו בלא בנים וירש אותו הוא לסוף א"ל הב לי מזוני א"ל ל"ש כתובה תבעתיו לדינא לקמיה דרבא בר"ש א"ל זנתה כ"ה שנים בבי נשא ובחיי דמר דבכתפאי אמטי לה א"ל טעמא מאי אמרו רבנן כ"ז שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן מחמת כסיפא הוא דלא תבעה פי' מפני שזנים אותה ובעבור זה שתקה ולא תבעה ה"נ מפני שזנה שם לא תבעה ולא אשגח בה כתב לה אדרכתא אנכסי' פי' שטר שומא על נכסיו אתא לקמיה דרבא א"ל חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך א"ל ליהדר לי פירי מן ההיא יומא עד האידנא פי' א"ל לרבא למיהדר לי ר"ח פירי דארעא דשמי לי בכתובתי דאכל מיומא דמטת אדרכתא לידי דהכי אמרינן בפ' המפקיד מאימתי אכיל פירי מכי מטא אדרכתא לידיה. ואדרכתא לא שפיר כתיבי ולאו אדרכתא היא פי' לא היתה כתובה כהוגן דאיבעי' ליה למיכתב בה הכרנו שהנכסים הללו שכתבנו אדרכתא זו עליהם של מת היה ששיעבוד כתובתה עליהם מוטלת ולא על כל נכסיו של זה א"ל תיזיל אדרכתא אישקול מיומא דשלמת יומא אכרזתא א"ל ה"מ היכא דליכא טעות באדרכתא אבל הכא

תוספות רי"ד (המשך)

א"ל והא מר הוא דאמר אחריות ט"ס הוא פי' ה"נ שמא הסופר טעה שב"ד אדרכתא יפה צוו לו לכתוב והוא טעה ולא כתב בה אשתמודענא והדבר ברור שלא נכתבה כ"א על נכסי המת א"ל דהא אפילו רבה בר"ש הוא סבר הני והני דידיה נינהו ולא היא זמנין דאזלא ומשבחו לה וא"ל שקול דידך והב לי דידי פי' אזלא האשה ומשבחה לשדה ששמו לה ב"ד ודבעלה מיכספו שלא ישביחם היורש שהוא בטוח שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה טלי שלי המשועבדים ליכי ואתי לאפוקי לעז על בית דין שלא עיינו בתקנתה של זו:

פי"ג **שני** דייני גזילות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבשלום חנן אומר שני דברים ואדמון אומר שבעה מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף אר"ד ב"ה כדבריהם. אר"י ב"ה יפה אמר חנן לא תשבע אלא בסוף פי'

כיון דאיכא טעות באדרכתא לא פי' שכל מה שעשו בטעות עשו כיון שלא עשו על נכסי המת מומחין היו ומוסמכין לדין דיני גזילות. חנן אומר ב' דברים ואין חכמים מודים לו ואדמון ד' חנן אומר